

Sándor János

LAPOK SOMOGYORSZÁG
SZÍNHÁZTÖRTÉNETÉBŐL

(Részletek)

Somogy vármegye gazdag színházi múlttal dicsekedhet annak ellenére, hogy kőszínháza, az 1400 nézőt befogadni képes kaposvári teátrum viszonylag későn, 1911. szeptember 2-án nyílt meg. Bár érdeklődésünk fókuszában ezúttal e gazdag múltból csak a millennium és az 1902 közé eső időszak színház története áll, nem tekinthetünk el az előzmények rövid felvázolástól sem, mert csupán ezek ismeretében érzékeljük igazán, mekkorát fejlődött Somogyország színház kultúrája az úttörő színészet korától a századfordulóig.

A kezdetek

1815-ben a Magyar Kurir 35. száma ad hírt először Somogy megyei színelőadásról. A rövid hír arról tudósít, hogy a megye nemessége a közgyűlések alkalmával teátrumi előadásokat tart, s ezek jövedelmét a Pesti Magyar Színház felépítésére ajánlja fel.

Az első, bizonyítható hivatásos színelőadás több mint egy évtizeddel később Balogh István színtársulata tartja a megyében, naplója tanúsága szerint 1827. június 13-án, Marcaliban. Még ebben az évben Kaposvárott egy másik trupp jár. Jöttükről így ír társulatuk tagja, Könyves Máté sügő, a Játékszíni Koszorú című, 1834-ben Budapesten megjelent könyvecskéjében:

Az 1825. szeptember 16-án Pozsonyban megalakult Nemzeti Színjász Társaság „igazgatói hivataláról Komlóssy Ferencz úr lemondott, s egyedül Horváth József lett annak tulajdonosa, s mindaddig fenn is tartotta, míg fáradtsággal szerzett szép vagyonkáját azon Intézetnek - melyből eredetét vette - Komáromban tökéletesen fel nem áldozta.

Itt Horváth József úr elmaradván Komlóssy Ferencz és Tóth István urak lettek a Társaság tulajdonosai, s innét Somogy vármegyébe, Kaposvárnak indították a Társaságot.”

Az együttes lelke Komlóssy Ferenc. Déryné naplójában így jellemzi: „Hidegvérű, flegmatikus, becsületes ember, aki kötelességét pontosan teljesíti s csendességben él családja körében. Nem vegyül ő senki ármánykodásába se, nincs senkivel baja.”

Előadásaikról némi fogalmat alkothatunk, Vö-

rösmarty Mihály 1827. április 25-én kelt levelét olvasván:

„Fehérvárott hallottam őket, hol egy pityergő szomorújátékot adtak, felvonás közben rövid énekekkel. A darabhoz képest nem rosszul játszottak, mert az oly szegény volt, hogy szánnom kellett őket. Asszonyaik nincsenek, de az énekben oly előmenetelt tettek, melyet utolsó hallásomtól fogva nem reméltem volna. Nincs itt szó tökéletességről, csak haladásról...”

A szépreményű társaság azonban újra és újra feloszlik, átalakul, míg végül 1828-ban Komlóssy vezérlete alatt Dunántúli Társaság néven Vas megye veszi őket pártfogásába. A megyegyűlés határozatot hoz, hogy megkeresik Zala, Sopron, Győr, Veszprém és Somogy megyéket, „adakoznának ezen közintézetnek gyámolítására és állandó lábra állítására.” Ám ez a terv is, mint oly sok más, korabeli nagyszerű kezdeményezés, hamvába holt.

A társulat mégis együtt marad és évről évre fejlődik, művészetében erősödik. A harmincas évek elején Kaposvárt is több alkalommal felkeresi ez a Dunántúli Társaság, mely akkor már a legjobb vidéki társulattá női ki magát. Színészei sorában ott találjuk - többek között - Komlóssy Ferenc igazgatót, a Pesti Magyar Színház későbbi főrendezőjét, feleségét, a drámai szende szerepében jeleskedő Czégényi Erzsébetet, a magas, karcsú, csengő hangú eszményi hősszerelmezt, Lendvay Mártont és nejét Hivatal Anikót, aki naivakat és hősnőket alakít, a karakterszínész Pozsgay Jánost, a jeles énekes-színész Hubenay Ferencet, aki komikusként is sikert sikerre halmoz, valamint Tóth István valamikori társigazgatót és apaszínészt. Köztük koptatja a deszkát Balogh István komikus, egykori direktor, drámairó és fordító is.

Öt különös szálak kötik Somogyhoz. Az elszegényedett Somogy megyei földbirtokos család sarja a jogi pályát odahagyva ül fel Theszpisz kordélyára. Mikor megelégteli a színész-sors nyomorúságát - mint naplójában írja - 1828. januárjában nótáriussá lesz Kaposvárott. „De ki nem tudván jönni csekély jövedelemmel, ismét 1829. november 5. napján elindultam Kaposvárról másodmaggal és Pusztá-Kovácsiban dilettánsok sege-

delmével november, december és január hónapokban játszottam..." Ezután már nem szakad el többé a színi mesterségtől és Thália papjaként hajtja örök álomra fejét 1873-ban.

A fentebb említett társulatok szereplései véletlenszerű fellépések Somogyban, hisz anyaállomásuk máshol lévén egyik játszási helyről a másikra utazva csupán útközbeni, alkalom szülte játszóhelynek tekintik a megye falvait és városait.

Az ötvenes évektől Ujfalussy Sándor, Bényei István, Szuper Károly, Miklósy Gyula, Geröffy Andor, Bánfalvi Béla, Jakab Lajos, Aradi Gerő, Somogyi Károly elsőrendű társulatai fordultak meg elsősorban Kaposvárott, de esetenként máshol is a megyében. E társulatok műsorválasztása, nagysága és bizonyos mérvű igényessége megköveteli a speciális, elsősorban színházi célra épített játszóhelyeket. Ezért a múlt század kilencvenes éveitől jelentősebb társulat csak ott tart előadásokat, ahol megfelelő felszereltségű színházterem áll rendelkezésére.

Jelentősebb játszási helyek

Ha a századfordulón működő, színikörökkel és színháztermekkel rendelkező nagyközségeket és városokat fel akarjuk sorolni, a legegyszerűbb, ha fellapozzuk a már említett Balogh István naplóját, mert ő szinte valamennyiben elsőül fordult meg színészkompániájával.

MARCALI. Balogh 1827. június 13-án keresi fel társulatával és 29-ig tíz előadást tartanak. (Meg kell jegyezzem, hogy a Schöpflin-féle színházi lexikon tévesen adja meg az első színházi esemény dátumát 1859-et, mint ahogy téves az is, hogy Futó János társulata lépett fel először a nagyközségben.) Marcali színházi szempontból jelentéktelen hely, bár sűrűn látogatják másodrangú együttesek és alkalmi csoportok. A századfordulón a Korona Szálló nagyterme szolgál az idevetődő társulatok játszási helyeül.

KAPOSVÁR. A legkedveltebb, mert a legnagyobb erkölcsi és anyagi sikerrel kecsegtető színházi város. Az első hivatásos előadást szintén Balogh társulata tartotta itt, 1827. július 2-án. (A Magyar Színművészeti Lexikon [Bp. 1994.] tévesen közli a június 30-i dátumot!) Ez az előadás a fogadó nagytermében volt. A kiegyezés után a Szarvas-kerti arénában folynak a színielőadások. 1886-ban Somogyi Károly színigazgató felépítteti a Sétatéri színikört, mely már megfelel a nagyobb igényű társulatok követelményeinek is. Az állandó színház felépítéséig, 1911-ig ebben játszanak a megyeszékhelyen vendégszereplők.

NAGYBAJOM. Virágh Benedek költő, műfordító és történetíró szülőhelyén 1827. július 21. - augusztus 3. között kilenc előadást tartanak Baloghék. A nagyközség sose vált jelentős játszóhelyé, csak igen gyenge, úgynevezett „dali” társulatok fordulnak meg benne.

CSURGÓ. Itt is a Balogh-társulat az úttörő. 1827. november 20-án kezdik meg vendéggjátéukat és 15 előadást tartanak az ottani fogadóban. Csurgó korábban is dédelgető melegágya a magyar teátrumnak, hisz 1796-ban épült kollégiumában tanított Csokonai Vitéz Mihály, aki iskolai színielőadásokon diákjaival játszatta el saját darabjait. A századfordulón a Korona Szálló nagyterme ad szállást Thália papjainak és papnöinek.

NAGYATÁD-ra vezet Baloghék útja 1827. december 15-én. Tíz előadást tartanak itt. A későbbiekben viszonylagos rendszerességgel látogatják trüppök, s a századfordulón a kisebb társulatok kedvelt állomáshelye.

PUSZTA-KOVÁCSI, kisközség a marcali járásban. Balogh István főleg amatőrökkel, három hónapig (!) játszik itt, 1829. november elejétől 1830. január végéig. Később még kisebb társulatok se keresik el.

LENGYELTÓTI-ban az időjárás nem kegyes Balogh komédiásaihoz, amikor 1830. február 1-jén odaérkeznek. A balszerencsés direktor naplójában arról panaszkodik, hogy negyediken „a nagy hideg miatt a házból sem lehet kijönni”, s másnap „dettó elmarad a játék”. Utóbb Lengyeltótiiban csak kicsiny társulatok lépnek fel.

KÖTCSE a tabi járás kisközsége. Baloghék 1830. február 17-től március 28-ig játszanak itt. Az 1850-es évektől az együttesek nagy ívben elkerülik.

TAB. 1830. április 1-jén érkezik ide a Balogh-társulat. Itteni fogadtatásukról mindennél többet mond a támpontunkul szolgáló napló: „Akartuk adni a Mókust, de senki a zsidó Chirurghuson kívül nem jött. Kovács Antal odavaló földes úr, öregszerű ember kikergetett a házából, azt mondván, hogy imádkozni kell most, nem komédiát játszani.” Csak ritkán fordulnak meg Tabon aktorok.

NÁGOCS. A kisközségben 1830. április 4-től 15-ig három előadást tartanak. Két bejegyzés az agendából: „Itt született fiam Béla 7-a Április” és „Virágvasárnap megjelent M. Zichy József úr és a Helség Föld Ura.” Színházi szempontból jelentéktelen település.

ANDOCS búcsújárárhelyről 1830. április 10-én e szavakkal zavarja el Baloghék helykereső küldöttségét az ott éppen úriszékét ülő Siklós József főszolgabíró: „Itt ájtatoskodni kell ebadda komédi-

ása, nem komédiát játszani, hogy az ördögbe tudtál idejönni!"

SIÓFOK. Az első adat a város színészetéről 1875-ből maradt az utókorra, akkor Balogh Alajos és társulata vendégszerepel a városban s néhány éven át vissza-visszajár oda. Kezdetben a főtéren álló szálloda udvarán játszanak, majd a szálló tulajdonosa 240 ülőhellyel és 20 páhollyal rendelkező színházhelységet építtet. A kilencvenes évektől jobb társulatok kedvelt játszási helye, a nyári hónapokban gyakran szerepel itt Blaha Lujza, Hegedűs Ferenc, Újházi Ede. Siófokkal kapcsolatban egy különös hírt találunk a Színészek Lapja 1893. augusztus 20-i számában: „Ligethy (Keszler) Géza színházi karmester, társulatom volt tagja és Rónai Róza, ki nálam szerződést szegett, Siófokról több rendbeli adósságok hátrahagyásával megszöktek. Bokody Antal igazgató”.

BARCS város színházát gr. Széchenyi Géza saját költségére építtette. Még a falak felhúzása idején Somogyi színigazgató „gróf Széchenyi által felszólítottatott, hogy társulatával Pécsről hetenként ránduljon át Barcsra egy-egy előadásra” - adja hírül 1893-ban a Színészek Lapja. Az új színházat Somogyi Károly színigazgató társulata nyitja meg május 24-én a Próbaházasság-gal. Gerő Károly darabját nem együgyű témája választják a teátrum nyitódarabjává, hanem azért, mert elhangzik benne az akkor még tilalmas Kossuth-nóta! Ám „Barcstelepen Somogy! Károly kitűnő előadásait kevesebb néző látogatta, mint ahány színész játszott és ez a körülmény teljesen igazolja ma föltevésünket, hogy kisebb helyekre nem való nagyobb szintársulat” - írja a Színészek Lapja 1893. július 10-én. Valóban, ezután a várost már csak csekélyebb létszámú társulatok keresik fel.

Színház a millenniumtól a századfordulóig

Mint látjuk, e megyében a kilencvenes évekre már több mint fél tucat nagyobb város és község rendelkezik olyan színpaddal, vagy színházi előadások céljára alkalmas teremmel, amely kielégíti a nagyobb hivatásos társulatok igényeit.

Eközben a két hazában - Magyarhonban és Erdélyországban - jelentősen megnő a színtársulatok száma. Harminchárom állandó társulat játszik abban a 17 városban, ahol kőszínház van. Ilyen Somogy területén nincs, ezért az ide látogató állandó társulatok itt csak kiegészítő, nyári szezon tarthatnak. Az állandó együttesek közel 500 színészt foglalkoztatnak, míg a többi, mintegy 800 aktor szerződés nélkül tengődik,

vagy számtalan gyorsan felbomló, majd újra összeálló, alkalmi truppba verődve barangol az országban. Több a társulat, mint az őket fogadni képes település. Mindebből következik, hogy Somogy-vármegyének a századforduló táján már nem kell félnie attól, hogy települései színházi előadás nélkül maradnak. Sőt, gyakorta jóval több apró társulat próbálkozik színházcsinálással, mint amennyit a somogyi publikum eltarthatna.

Ezt az országosan is tapasztalt jelenséget felismerve 1877-ben, a színészkongresszus elnöksége javasolja, vezessenek be Magyarországon is színikerületi rendszert. Így az ország területé fel lehet osztani oly módon, hogy „a szintársulatok egymással és egymástól megférve működjenek, kellő anyagi támogatás mellett hazai kultúránk előnyére és színészetünk javára.” A következő évi kongresszus a javaslatot egyhangúlag elfogadja és a rendszer 1879. október 1-én életbe is lép - papíron! A valóságban zökkenőmentesen csak a századfordulótól működik a színikerületi rendszer.

Az általunk vizsgált 1896 és 1902 közötti években Kaposvár városa a pécsi igazgatók territóriumára. Így azután a századfordulón Somogyország legnagyobb hatású színházi szakembere a pécsi, majd a nagyváradi színházakat igazgató Somogyi Károly., akinek társulata ez idő alatt hét esztendőn át, a nyári időszakban színházi előadásokat tart a a megyeszékhelyen. Bátran mondhatjuk, hogy az ő ízlésvilága, színházstílusa határozta meg a kaposvári publikum színházélményét.

Somogyi Károly a megye szülötte. Pusztakovácsin látja meg a napvilágot 1845. október 11-én. Még nincs húsz éves, amikor színpadra lép Ipolyságon a valaha híres hősszínész Hetényi József együttesében. Eleinte fiatal szerelmeseket alakít, később áttér a társasági és hősi szerepkörre. Mindig elsőrendű társulatoknál játszik és már 1872-től sikeresen rendez. 1874-ben Székesfehérvárott feleségül veszi Nagy Júliát, a jeles drámai színésznőt. 1886-tól vállal igazgatást a sopron-győri kerületben, de játszik társulatával Kaposvárott is, ahol a jobb játszási lehetőség érdekében - mint szó esett róla - színpadot építtet. 1887-ben jól összetanult társulatával bevonul Pécsre, ahol miután az addigi színházépületet lebontották, kénytelen új színpadot felállíttatni. Ettől kezdve társulatával rendszeresen átjár Kaposvárra is. 1895-ben ő avatja fel az új pécsi kőszínházat - ingyen előadással! Színészei összeszokottsága érdekében nyáron is együtt tartja az együttest, ezért mindig különös gondot fordít a kaposvári vendégjátékokra.

Somogyit, az embert Ady - Nagyváradról ismeri - ilyenek látja: - „nézem sokszor becsületes színházi főmindenünket, jó Somogyi Károlyt. Ez az ember csupa becsület, csupa rajongás, hite van bizonyos missziók iránt, sok maradt meg benne a régi nemzetnapszámok hitéből és naivságából.”

Gyakori vendégszínésze, Blaha Lujza ezt írja naplójában: - „Pontos és nagyon lelkiismeretes igazgató, társulatának valóságos apja... kit a község és tajgai egyaránt szeretnek.”

Szakmán belüli elismertségét jelzi az is, hogy hosszú ideig betölti a Színészegyesület alelnöki tisztét.

Somogyi társulata az ország egyik legnagyobb együttese. Társulatának létszáma - csak a művészeti állományt tekintve - hetven körül mozog. Ebből színész és színésznő ötven fő, ehhez járul még a 10-10 tagú férfi és női karszemélyzet.

Ez a hatalmas együttes nem mindig működik nyereségesen a kaposvári szezonnal, mely rendszerint a május és szeptember közötti időszak két hónapját jelenti. Ezért Somogyi, hogy a deficitet csökkentse, társulatát két részre osztja, s míg zenés részlege Kaposvárott játszik, a prózisták Újvidéken, Komáromban vagy Füreden tartják előadásukat. Azután a tagozatok várost cserélnek.

Gyakran még ez sem segít. 1897-ben például a Pesti Hírlap megírja, hogy Pécsen Somogyi a téli szezonnal „sajnos nem a legnagyobb anyagi sikert érte le a nagyjából idegen ajkú városban.” (!) Minden reménye a nyári idényben van. Két hónapot szándékozik Kaposvárott és Újvidéken tölteni. „Június 21-én kezd meg kaposvári működését a jeles társulat, hol nagy érdeklődéssel várják.” Legalább is a sajtó szerint! Mert a valóságban, bár Suppé Boccaccio-jával nyit a „közönség” alig látogatja az előadásokat. A vendégjáték olyan rosszul sikerül, hogy két hónap alatt 16000 forintos veszteséget szed össze. Ezért 1897. szeptember 17-én 2000 forint kölcsönt kér a Pécsi Városi Tanácstól társulata számára, de elutasítják.

Somogyi még anyagi szorongatása idején is pontosan és jól fizető direktor, ezért társulatában a vidék legjobb erőit találhatjuk. A millennium és századforduló között - a teljesség igénye nélkül - az alább felsorolt, országosan is kiemelkedő képességű művészekkel áll szerződéses viszonyban, akik természetesen Kaposvárott is megfordulnak. Segítőtársa és barátja Erdélyi Miklós színházi titkár és kiváló epizodista. Somogyi halála után ő veszi majd át a nagyváradi színház igazgatását. R. Balogh Etel kiváló drámai hősnő. „Szép megjelenés, eleven temperamentum és rokonszenves ter-

mészetesség kvalifikálja erre a szerepköre.” - írja a Pesti Hírlap egy fővárosi vendégszereplése alkalmával. Férje Rónai Gyula kiváló jellemszínész. Andorffy Péter cudar rossz tanuló, ezért elszökik az iskolából, színésznek áll és hamarosan kitűnő komikussá női ki magát. Később a Népszínház szerződötteti, majd a Vígopera főrendezője lesz.

Ugyancsak kitűnő rendező a bonviván és szerelemszínész Balla Kálmán. A Magyar Színház fölviszi Pestre főrendezőnek, ám ott sem áll meg, Berlinben némafilm sztárt csinálnak belőle.

Csiky László az egyik legjelentősebb vidéki színész. Nemcsak, mint drámai hős, hanem mint rendező is a legjobbak közé tartozik.

A daliás megjelenésű, fekete szemű, melegsza-vú Bihari Ákos a drámai hősök utolérhetetlen alakítója. A Víg, majd a Nemzeti Színházig viszi. Ő tart először szerte a hazában „szavalóesteket”, s azokon klasszikus magyar költők verseit mondja.

Follinus Aurél a Népszínház rendezője és a kolozsvári színház igazgatója, mielőtt Somogyi társulatának tagja lesz. Öregedő bonviván és remek szalonkomikus, akit kesernyős humorra főleg francia színművek és operettek eljátszására predesztinál. A századfordulón a Magyar, majd a Király Színház szerződötteti, mint ahogy a Királyba megy néhány év múltán a csodás epizodista, Párányi Adolf is.

Társulatának erősségei: Peterdi Sándor, aki „egyike nem csak a legszebb, de leghetesebb és legrokonszenvesebb szerelmes, társalgási és hősszínésznek”, valamint Peterdi leánya, Etel, az ünnepelt primadonna.

Jeles zenés színészei még a Népszínházból szerződöttetett Hegyesi Janka, valamint a baritonista Kis István, kit mindenki csak Pistának becéz. Sz. Nagy Imre tenorista nemcsak énektudásával kelt feltűnést, hanem azzal is, hogy egy időre abbahagyja az éneklést és Pécsen beáll Konkoly-Tehege Miklós csillagdjában a világűr titkait fürkészni.

Somogyiné Nagy Júlia jeles drámai hősnő és szívet melengető anyaszínésznő, míg Pálffy Nina szívtipró szubrett-primadonna. Kalmár Piroskát elismert naiváját a Víg viszi el tőle 1900-ban, majd a pesti színháztól egy olasz gróf hódítja el a szép színésznőt - feleségnek.

Állandó neves vendégei többek között Komáromi Mariska énekesnő a Népszínház, a milánói, firenzei és budapesti Operaházak ünnepelt művésznője, Klárné Angyal Ilka a Népszínház nyugállományú kiválósága; a nyugtalan természetű bassz-baritonista, Veress Sándor, aki volt már az Operaház tagja s fellépett Londonban, Párizsban és New Yorkban is; Blaha Lujza, a

Nemzet Csalogánya és Ujházi Ede a Nemzeti Színház nagysága.

A fentiekből is kitetszik, hogy a kaposvári publikum valóban kitűnő tolmácsolásban látja a színre kerülő darabokat. De mit ad Somogyi?

A jeles direktor - színházi nyelven szólva - mindenevő színházat kínál közönségének. Műsorainak első rétegét a kor divatos népszínművei adják, Almásy, Abonyi, Szigeti, Szigligeti, Tóth Ede és mások művei. Második rétegét a kortárs drámai szerzők alkotják: Herczeg Ferenc, Dóczi, Sardou, Hauptmann, Bisson, Csiky, Beöthy, Sudermann, Jókai és Echegaray. A harmadik réteget, az operettet Hervé, Lecocq, Zeller, Audran, Suppé, Strauss és Offenbach képviselik. A klasszikus és félklasszikus szerzők adják meg a negyedik réteg súlyát: Szophokles, Goethe, Vörösmarty, Moreto, Katona, Dumas, V. Hugo, Madách, Boumarchais, Shakespeare.

Mindezek mellett „desszertként” operaelőadásokat kínál diekrotrunk. Műsorán Leoncavallo, Kienzl, Offenbach, Macagni, Gounod és Verdi művei szerepelnek.

Természetesen a felsorolt szerzők nem egyetlen szezonban, hanem a vizsgált öt évad alatt kerülnek színre.

Arra a kérdésre, hogy milyenek voltak a művek előadásai, nehéz biztonsággal választ adni. A szerzők és a színtársulat ismeretében minden valószínűség szerint Somogyi együttese a realista játékstílust - a kor egyik vezető színházi irányzatát - követi.

A századforduló utáni évek színházi élete

A beköszöntő századforduló nagy változást hoz Somogyi Károly életébe. „Megszűnt a pécsi színház igazgatója lenni, sőt nem csak-

hogy Pécs városát elvesztette, de minden nagyobb színháztól elesett; mert egy lapra tett fel mindent...” - kesereg Somogyiné Nagy Júlia egy levelében. - „Lealázó, csúfos bukás volt ez, nem hagytak rajta egy garas ára becsületet, úgy bántak el vele, mint egy utolsó, semmi emberrel; az újság ilyen kifejezésekkel: pusztuljon, mint a farkasok a bárányra, úgy rohantak rá, hogy szétszaggassák a hírnevét, becsületét. Mint a fűszál úgy nőttek ellenségei...”

Keserű, színidirektor sors. „A szízigazgató olyan, mint az ország útja: mindenki tapossa - még ezer szerencse, hogy csak a jó utat tapossák” mondtam néhány évvel előbb egy másik megbántott teátrumi igazgató: Makó Lajos.

Ám van város, ahol észreveszik a megbántott Somogyi igazi értékét. Bizonyítékul álljanak itt Lenkei Zsigmond sorai a nagyváradi Szigligeti Színház emlékalbumából:

„Élt egyszer egy vándor idealista, ki Thália szolgálatába szegődött. Elhagyva Somogyországot, álvitorlázott az ihlet csolnakján Baranyába. Itt megállapodott vagy 12 esztendő s szakadatlan dolgozott a magyar kultúrán. Munkája gyümölcse az volt, hogy Pécs városa felépítette díszes, állandó színházát, mert Somogyi színházjáró közönséget nevelt. Most már szűk lett neki is a Dunántúl s bekopogott a Tiszántúl kapuján. A kapu kinyílt s a vándort bebocsátották. Rábízták a Szigligeti Színház gondozását s a magyar színjátszás megszilárdítását Nagyváradon.”

Somogyi tehát ismét színházat avat. Ő nyitja meg ugyanis 1900. október 15-én a Szigligeti Színházat, mint annak igazgatója. S igaz, hogy a Dunántúlon Pécs megtagadja, de Kaposvár hű hozzá, 1902. szeptemberéig még az ő társulata játszik a városban.

Boldog lehetne, elégtételt kapott két várostól is, de már örülni is csak csendesesen tud. Megfáradt. Nem sejtí még, de már nő benne a rák, amely majd 1908-ban végez vele.

Társulata nagyobb, mint a pécsi, hatvan színésze van s még ehhez jön az énekkar! A régieket jól ismerjük, ezért most csak néhány új, ígéretes képességű színészről essék szó.

Bilkey Irén nagy reményekkel kecsegtető szubrett, mint ahogy sokat várnak Örley Flóra primadonnától is, s okkal, mert ő hamarosan a Magyar, majd a Király Színház tagja lesz.

Ifj. Szathmáry Árpád a vidék egyik legjobb komikus, s mint rendező is jelentős. Ugyancsak remek rendező a remek jellemszínész: Sik Rezső. Később majd a budapesti Városi Színház főrendezője lesz.

Deésy Alfréd bonviván és szerelmesszínész. A Népszínház-Vigopera megalakulásakor a fővárosba viszik, ám hamar otthagyja a színházat a film kedvéért. Némafilmekben játszik, sőt rendezi is azokat. Később Bécsben Alfréd Kempf Dezsi néven a némafilmek sztárja lesz.

Tagjai közé tartozik az utolsó bohém, Nyárai Antal, Ady Endre és Juhász Gyula kedves színésze, kiről Juhász így ír:

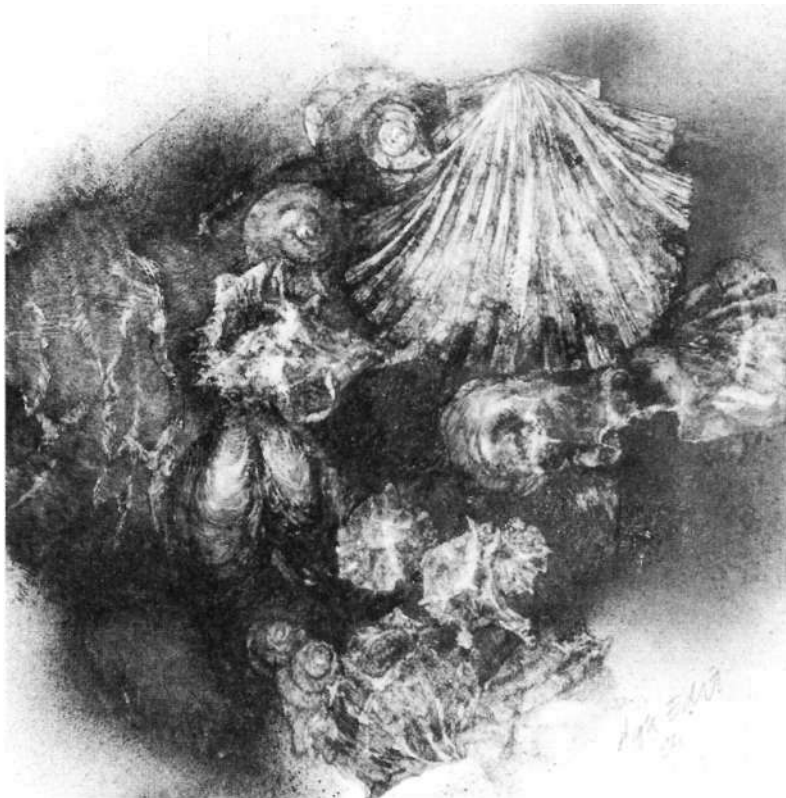
„... a maszkon és gesztuson keresztül
Megláttam én az embert a szereptül.
Te nékem több vagy, mint színész, aki
Test az igének... Te vagy Nyárai!”

Somogyi már ismert műsordarabjai közé felveszi a legújabb szerzők: Ibsen, Rostand, Thury Zoltán és Bródy Sándor műveit is.

Kaposvár tehát továbbra is magas színvonalú előadásoknak tapsolhat. 1902-ben azután Somogyi végleg elbúcsúzik Somogyország fővárosától azzal, hogy itt üli meg színészi jubileumát. Búcsúzó közönsége ajándékokkal halmozza el. „Kaposvárott ígértek Károlynak három szép malacot is” - írja 1902 szeptemberében egy levelében Somogyiné, majd így folytatja: - „Mevolt a jubileuma, kapott szép ezüstkoszorút, azt mondják igazán impozáns lélekemelő volt. A férfiak, nők mind teljes díszben, mint valami theatre pare.” Az ezüstkoszorút a város képviselőjében

Németh István dr. polgármester adja át, a társulat nevében Pintér Imre főrendező köszönti az ünnepeltet. Ezzel az aktussal zárul le Somogyi közel másfél évtizedes kaposvári működése. Tevékenységéről nyugodt szívvel elmondhatjuk: ő rakta le a megyeszékhely kőszínházának szellemi alapját.

Zárszóként e dolgozat szerzője ismételtelen megjegyzi, hogy terjedelmi okok miatt a hatalmas témát csak érinteni tudta. Egyben abbéli reményét is kifejezi, hogy későbbi időkben mostani írását kiegészítve teljesen föltárja majd Somogyország századfordulós színháztörténetének ez alkalommal szükségből fehéren hagyott foltjait.

Ágh Edit • A tenger ajándéka